

ВІДДІЛ ІСТОРИЧНИХ ПАМ'ЯТОК УКРАЇНОЗНАВСТВА

Основні напрямки роботи відділу: Вивчення джерел з ранньомодерної історії України, на їх підставі дослідження актуальних проблем соціальної і інтелектуальної історії та українського повсякденної XVI–XVII ст. Впровадження нових історичних знань та теоретико-методологічних розробок в систему освіти, виховання, культури, в суспільні та державотворчі процеси.

Тема НДР «Соціальна історія XVI–XVII ст. як складова українського повсякдення ранньомодерної доби України».

Керівник НДР – доктор історичних наук, доцент Ворончук Ірина Олексіївна.

Співробітники відділу

Ворончук Ірина Олексіївна – завідувач відділу історичних пам'яток НДІУ, доктор історичних наук, доцент.

Коло наукових інтересів

Соціальна історія, інтелектуальна історія, історична демографія, історія родини, українське повсякдення ранньомодерної доби.

Наукові праці:

Упорядник збірників:

1. Україна між двох вогнів. Друга половина XVI – перша половина XVII ст. – К., 1996. – 411 с.
2. Володіння князів Острозьких на Східній Волині (за інвентарем 1620 р.). – Київ; Старокостянтинів, – 2001. – 416 с.
3. Українське повсякдення ранньомодерної доби. Збірник документів. Випуск I. Волинь XVI ст. – К., 2014. – 711 с.

Монографії:

1. Родоводи волинської шляхти XVI – першої половини XVII ст.: реконструкція родинних структур (методологія, методика, джерела). – К., 2009. – 511 с.
2. Населення Волині в XVI – першій половині XVII ст.: родина, домогосподарство, демографічні чинники. – К., 2012 р. – 712 с.

Публікації:

1. Ворончук І. О. Демографічна ментальність волинської шляхти в XVI–XVII ст.: шлюбна модель та її чинники // Шостий міжнародний конгрес україністів. – Донецьк-Київ, 2005. – С. 30 – 44.

[2. Ворончук І. О. Подружні зради як наслідок практики укладання шлюбів в Україні](#)

[XVI–XVII ст. \(на матеріалах ранньомодерної Волині\) // Соціум. Альманах соціальної історії. – К., 2006. – Вип. 6. – С. 161 – 201.](#)

[3. Ворончук І. О. Родинна термінологія актової документації ґродських і земських судів XVI–XVII ст. // Збірник наукових праць НДІУ. – К., 2006. – Т. XI. – С. 308 – 327.](#)

[4. Ворончук І. О. "Волочна поміра" 1557 р. У Великому князівстві Литовському // Збірник наукових праць НДІУ МОН України. – К., 2007. – Т. XIV. – С. 362 – 379.](#)

5. Ворончук І. О. Українська родина XVI – першої половини XVII ст. у світлі міжконфесійних стосунків (на матеріалах Волині) // Релігія і Церква в історії Волині. – Кременець, 2007. – С. 69 – 85.

[6. Ворончук І. О. Методологічні засади та підходи до обрахунку людності Волині середини XVII ст. // Українознавство. – 2009. – № 4. – С. 103 – 110.](#)

7. Ворончук І. О. Ранньомодерне суспільство України крізь призму джерел: соціальні та правові практики тогочасного соціуму// Українознавство XXI ст.: Виміри розвитку. – К., 2009. – С. 87–150.

8. Ворончук І. О. Дітність волинської шляхетської родини XVI – першої половини XVII ст. // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Історичні науки. № 22. – Луцьк, 2010. – С. 139–148.

9. Dominująca władza mężczyzny nad kobietą w ukraińskiej rodzinie XVI – XVII w. // Mężczyzna w rodzinie i społeczeństwie – ewolucja ról w kulturze polskiej i europejskiej. T. I. Od średniowiecza do początku XX wieku. – Poznań, 2010. – S. 77–87.

10. Ворончук І. О. До проблеми чисельності людських втрат Волині внаслідок татарських нападів протягом XVI – першої половини XVII ст. // Науково-інформаційний збірник ЛДІКЗ

«Старий Луцьк». – Луцьк, 2011. – С. 128–146.

[11. Ворончук І. О. Інвентар маєтків князя Олександра Острозького 1620 року // Острозька академія XVI–XVII ст.: Енциклопедія. 2-е видання, виправлене і доповнене. – Острог, 2011. – С. 132–135.](#)

[12. Ворончук І. О. Острозький Василь-Костянтин // Острозька академія XVI–XVII ст.: Енциклопедія. 2-е видання, виправлене і доповнене. – Острог, 2011. – С. 323–327.](#)

[13. Ворончук І. О. Зауваження щодо підготовки джерельних видань з історії середньовічної та ранньомодерної України // Литовська Метрика в комплексі пізньосередньовічних джерел з історії України: проблеми вивчення та публікації. Матеріали круглого столу. – К., Інститут історії України НАН України, 2012. – С. 12–15.](#)

14. Ворончук І. О. Острозькі, князі // Політична енциклопедія. – Київ, 2012. С. 526–527.

15. Ворончук І. О. Шляхетський рід Дривинських: генеалогія і матримоніальні зв'язки (XVI – перша половина XVII ст.) // Студії і матеріали з історії Волині. – Кременець, 2012. – С. 195–210.

16. Ворончук І. О. Рід Загорівських у приватному й публічному житті шляхетського соціуму Волині XVI – першої половини XVII ст. // Українознавство. – К., 2012. – № 4. – С. 61–69.

17. Ворончук І. О. Актові книги ґродських і земських судів як джерело генеалогічних досліджень: складнощі та пастки практичних процедур / Генеалогія. Збірка наукових праць. – Вип. I. – К., 2013. – С. 105–115.

18. Ворончук І. О. Волинський рід Бокіїв у XVI – першій половині XVII ст.: приватне життя та публічна діяльність // Науково-інформаційний збірник ЛДІКЗ «Старий Луцьк». – Луцьк,

2013. – С. 168–186.

19. Ворончук І. О. Українське повсякдення XVI – першої половини XVII ст.: стан і перспективи дослідження // Науковий збірник ННДІУВІ. □ К., 2013 □ Т. XXXI. – С. 136–159.

20. Ворончук І. О. Приватне життя князів Острозьких: стан, проблеми, перспективи // Острозька давнина. – Острог, 2013. – С. 56–60.

21. Ворончук І. О. Система селянського господарювання та її вплив на типологію селянської родинної структури (за матеріалами Волині XVI – першої половини XVII ст.) // *Wiekі Stare i Nowe*). – 2014. – S. 24–37.

22. Ворончук І. О. Інститут опіки: правові норми та повсякденні практики на Волині ранньомодерної доби // Україна у світовій історії. – 2014. № 3. – С. 134–150.

23. Ворончук І. О. Про хвороби та лікувальні практики за ранньомодерної доби на Волині // Старий Луцьк. Науково-інформаційний збірник. № 10. – Луцьк, 2014. – С. 165–177.

24. Ворончук І. О. Актові книги як джерело до історії українського повсякдення ранньомодерної доби // Українське повсякдення ранньомодерної доби. Збірник документів. Випуск І. Волинь XVI ст. – К., 2014. – С. 6–80.

25. Кар'єра красноставських купців Борзобагатих-Красенських на Волині в XVI ст. // Науково-інформаційний збірник ЛДІКЗ «Старий Луцьк». – Випуск 11. – Луцьк, 2015. – С. 143–163.

26. Нова соціальна історія» та перспективи українознавчих досліджень // Українознавство, 2015. – № 2. – С. 52–65.

27. Історія знизу очима сучасників // Українознавство, 2015. – № 2. – С. 205–211.
28. Актова документація судово-адміністративних установ XV–XVIII ст. як джерело генеалогічних досліджень (на матеріалах ранньомодерної Волині) // Генеалогія. Зб. наукових статей. – К., 2016. – С. 19–31.
29. Волинський чашник Лаврін Дривинський в обороні православ'я (кінець XVI – перша половина XVII ст.) // Роль особистості в церкві. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Луцьк, 2016. – С. 71–81.
30. Про початок історії міста Славута або коли і ким воно засновано // Українознавство. – 2016. – № 2. – С. 37–51.
31. Малі міста Острожчини за інвентарем 1620 р. // Острозька давнина, 2016. – С. 55–71.
32. «Волинське селянство ранньомодерної доби: міфи та реальність» // Старий Луцьк: Науково-інформаційний збірник. – Вип 13. – Луцьк, 2017. – С. 175–192.
33. «Історик Божьей милостью» Михайло Флегонтович Владимирський-Буданов» // Українознавство, 2017. – № 1–2. – С. 75–88.
34. Щодо проблеми «утворення» та «заснування» міста Славuti // Збірник статей за матеріалами всеукраїнської наукової історично-краєзнавчої конференції. – Хмельницький, 2017. – С. 101–118.
35. Проблема генезису українських православних братств XVI–XVII ст. в історіографії // Луцьке Хрестовоздвиженське братство. Інституційний розвиток та місце в суспільному русі України та Білорусі. – Луцьк: Вежа-Друк, 2017. – Ч. 2. – С. 228–251.

36. Українська шляхетська родина ранньомодерної доби у внутрішніх зв'язках і стосунках: батьки і діти // *Ukraina Lithuanica: студії з історії Великого князівства Литовського*. – Т. IV. – Київ-Кам'янець-Подільський, 2017. – С. 189–205.

37. Луцьке православне Хрестовоздвиженське братство: історіографія проблеми // *Українознавство*. – 2017. – № 3. – С. 94–113.

Безпалько Владислав Вікторович – науковий співробітник відділу історичних пам'яток НДІУ (працював до травня 2018 року).

Коло наукових інтересів

Соціальна історія ранньомодерної доби, матеріальні аспекти українського повсякденного непривілейованих верств населення XVI–XVII ст.; грошовий обіг середньовіччя та ранньомодерної доби.

Наукові праці:

[1. Безпалько В. В. Фальшування документів та печаток у Луцькому повіті 1581 р. // Український історичний збірник \(2010\). – Вип. 13. – Част. 2. – К., 2010. – С. 166–172.](#)

2. Безпалько В. В. Суконні пломби як джерело для дослідження торгових шляхів, зв'язків та побуту на українських землях XVI – початку XVII ст. // *Нові дослідження козацької доби на Україні*. – Вип. 20. – Част. 1. – К., 2011. – С. 414–418.

3. Безпалько В. В. «Гроші» в письмових джерелах Великого князівства Литовського кінця XV ст. – початку XVI ст. та проблема їх ідентифікації // *Україна і Велике князівство Литовське в XIV-XVIII ст.: політичні, економічні, міжнаціональні та соціокультурні*

відносини у загальноєвропейському вимірі. II Міжнародна наукова конференція. Кам'янець-Подільський, 22–24 вересня 2011 р. Тези доповідей. – К., 2011. – С. 55–56.

4. Безпалько В. В. Справа 1581 року про фальшування печаток у записах книг Луцького гродського суду // Сфрагістичний збірник. – Вип. 1. – К., 2011. – С. 318–326.

5. Безпалько В. В. Детали костюма, использовавшиеся населением Волыни для ношения денег (по материалам книг Луцкого гродского суда 1580–83 гг.) // I Международная научная конференция «РАСМИР: Восточная нумизматика»: сборник научных трудов. – К., 2012. – С. 83–89.

[6. Безпалько В. В. Шляхетський маєток на Волині останньої чверті XVI ст. у світлі фіскально-господарської документації // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Випуск 22. – Рівне, 2011. – С. 265–266.](#)

7. Безпалько В. В. «Гріш йому ціна...» Литовська монета на Волині у 1580-х роках та її копівельна здатність // Виолити. – К., 2012. – № 3. – С. 8–10.

[8. Скарб початку XVII ст. із с. Тетерівське Київської обл. // Нові дослідження козацької доби на Україні. – Вип. 21. – Част. 1. – К., 2012. – С. 171–175. \(у співавторстві з Лукашовим Д.\)](#)

9. Безпалько В. В. Литовская монета на Волыни 1580-х гг. в обращении и денежном счете (по материалам луцких гродских книг) // «Нумизматические коллекции: наследие исторической Литвы и связанных с ней стран – открытия для просвещения и науки». Международная нумизматическая конференция. Вильнюс, 23–25 мая 2012 г. Тезисы докладов. – Вильнюс, 2012. – С. 151–154.

[10. Безпалько В. В. Рекомендації для створення Центру по виданню джерел XIV–XVI ст. // Литовська Метрика в комплексі пізньосередньовічних джерел з історії України: проблеми вивчення та публікації. Матеріали круглого столу. – К., 2012. – С. 48–49.](#)

[11. Безпалько В. В. Соціальні стосунки у шляхетському середовищі XVI ст. \(за актовими джерелами\) // Українознавство. – К., 2012. – №4. – С. 83–89.](#)

12. Безпалько В. В. Селянський і міщанський жіночий одяг на Волині ост. чверті XVI ст.: із практики повсякденного вжитку // Нові дослідження козацької доби в Україні. – Вип 22. – Част. 2 – К., 2013. – С. 103–109.

[13. Solidus from 17th century with depiction of a monastery // Al XIV-lea Simpozion de Numismatica. 26–29 septembrie 2013, Chisinau. Prograum și rezumatele comunicărilor. – Chisinau, 2013. – S. 43–45.](#)

[14. Безпалько В. В. Елементи декору в одязі непривілейованих верств населення Волині XVI ст. // I Міждисциплінарні гуманітарні читання. Всеукраїнська науково-практична конференція. Київ, 3 жовтня 2013 р. Програма і тези доповідей. – К., 2013. – С. 25–26.](#)

15. Безпалько В. В. Селянський святковий одяг на Волині останньої третини XVI ст. за актовим матеріалом // Україна і Велике князівство Литовське в XIV–XVIII ст.: політичні, економічні, міжнаціональні та соціокультурні відносини у загальноєвропейському вимірі. III Міжнародна наукова конференція. Кам'янець-Подільський, 16-19 жовтня 2013 р. Тези доповідей. – К., 2013. – С. 58–59.

16. Безпалько В. В. Аксесуари одягу для носіння грошей у населення Волині в останній чверті XVI ст. (за актовими джерелами) / Владислав Безпалько // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. – Вип. 22–23. – Київ, 2013. – С. 566–576.

17. Безпалько В. В. Шахрайство з готівковими грошима в реаліях повсякдення на Волині другої половини XVI ст. / Владислав Безпалько // Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «II міждисциплінарні гуманітарні читання». Київ, 26 лютого 2014 р. Тези доповідей. – Київ, 2014. – С. 48–49.

18. Безпалько В. В. Назви монетних номіналів у повсякденних практиках населення Волині останньої третини XVI ст.: нові відкриття // РАСМІР: Східна нумізматики. II Міжнародна нумізматична конференція: збірник наукових праць конференції. – К., 2015. – С. 75–82.
19. Безпалько В. В. Деякі факти про матеріальний вимір селянського повсякдення (за документами Волині кінця XVI – початку XVII ст.) // Пам'ятки. – К., 2015. – Вип. 15–16. – С. 11–21.
20. Безпалько В. В. Вексельні зобов'язання в грошовому обороті Волині другої половини XVI ст. // Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції, 22–23 червня 2016 р. – Кіровоград–Київ–Переяслав-Хмельницький, 2016. – С. 58–61.
21. Безпалько В. В. До питання вивчення поясного жіночого одягу на Волині другої половини XVI ст. // Старий Луцьк: Науково-інформаційний збірник. – Вип. 13. – Луцьк, 2017. – С. 200–207.
22. Безпалько В. В. Одяг челяді і найманих робітників шляхетського дворогосподарства на Волині у другій половині XVI ст. // Українознавство. – 2017. – Вип. 1–2. – С. 63–74.
23. Безпалько В. В. Матеріали виготовлення верхнього одягу українських селян другої половини XVI ст. (за актовими джерелами Волині) // *Ukraina Lithuanica*: студії з історії Великого князівства Литовського. – К., 2017. – Вип. 4. – С. 232–247.
24. Безпалько В. В. Особливості побутування селянського жіночого одягу на Волині XVI ст. (за актовими джерелами) // V Міжнародна наукова конференція «Україна і Велике князівство Литовське в XIV–XVIII ст.: політичні, економічні, міжнаціональні та соціокультурні відносини у загальноєвропейському вимірі». Кам'янець-Подільський, 13–16 вересня 2017 р. Тези доповідей. – Київ–Кам'янець-Подільський, 2017. – С. 54–56.

Білецький Назар Русланович – молодший науковий співробітник відділу історичних пам'яток НДІУ.

Коло наукових інтересів

Медієвістика, ранньомодерна історія, інтелектуальна історія, історія владної титулатури, прагматична лінгвістика, історія понять.

Наукові праці:

1. Білецький Н. Р. Теорія ввічливості та теорія звертань як перспективне методологічне поле для аналізу дипломатичних листів ранньомодерної доби / Назар Білецький // Українознавство. – 2015. – № 3 – С. 50 – 62.

2. Білецький Н. Р. Фактори семантики європейської титулатури XVII ст. / Назар Білецький // Українознавство. – 2016. – № 2. – С. 52 – 71.

Висотін Микола Борисович – науковий співробітник відділу історичних пам'яток НДІУ.

Коло наукових інтересів

Соціальна історія, військова історія, демографічна історія, медична справа та українське повсякдення ранньомодерної доби.

Наукові праці:

1. Висотін М. Б. Втрати мирного населення Волині від голоду в період 1648–1657 рр. // Українознавство. – К., 2012. – № 4. – С. 69–75.

2. Висотін М. Б. Наслідки союзницьких угод з татарами 1648–1657 рр. для мирного населення Волині // Студії і матеріали з історії Волині. – Кременець, 2012. – С. 358–376.

3. Висотін М. Б. Вплив природних катаклізмів на стан мирного населення Волині протягом 1648–1657 рр. Історіографічний аспект. // Україна у світовій історії. – Вип. 4 (53). – Київ, 2014 р. – С. 98–107.

4. Руйнівні впливи іноземних найманців на мирне населення Волині в роки Хмельниччини // Українознавство. – № 4. – Київ, 2015. – С. 41 – 58.

5. Проблема повернення українських бранців з татарської неволі за часів Хмельниччини // Українознавство. – № 3. – Київ, 2015. – С. 36 – 49.

6. Професійна спеціалізація волинських медиків XVI ст. // Українознавство. – № 2. – Київ, 2015. – С. 72 – 89.

7. Еволюція поглядів на українське козацтво та історію Хмельниччини в історіографічній спадщині Пантелеймона Куліша // Українознавство. – № 4. – Київ, 2016. – С. 52 – 64.

8. Втрати мирного населення Волині від дій свавільних вояків Михайла Криси в роки Хмельниччини // Українознавство. – № 3. – Київ, 2016. – С. 88 – 100.

9. Втрати мирного населення Волині від епідемічних захворювань у роки Хмельниччини (за матеріалами Волинського воеводства) // Українознавство. – № 4. – Київ, 2017. – С. 109 – 125.

Паламарчук Ніна Никифорівна – науковий співробітник відділу історичних пам'яток НДІУ.

Коло наукових інтересів

Соціальна історія, судовий устрій та судочинство, освіта і виховання дітей, українське повсякдення ранньомодерної доби.

Наукові праці:

1. Історія запровадження ґродських і земських судів в українських землях XV–XVII століть // Українознавство. – 2015. – № 4. – С. 25–40.
2. Проблема генезису актових книг ґродських і земських судів в українських землях XV–XVIII століть. // Українознавство. – 2016. – № 3. – С. 75–87.
3. Освітні ідеї православних братств та Кирило-Методіївського товариства (порівняльний аспект) // Українознавство. – 2016. – № 4. – С. 44–52.
4. Видатні вчителі братських шкіл XVI – початку XVIII ст. // Старий Луцьк. Науково-інформаційний збірник. Випуск XIII. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2017. – С. 119–129.
5. Значення братських шкіл у розвитку музичної освіти // Луцьке Хрестовоздвиженське братство – інституційний розвиток та місце в суспільному русі України та Білорусі: матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої 400-літтю Луцького Хрестовоздвиженського братства, м. Луцьк, 28-29 вересня 2017 р.: наук. зб. / упоряд. О. Бірюліна, О. Карліна. – Луцьк: Вежа-Друк, 2017. – С. 174–183.
6. Джерела з історії харчування волинського населення ранньомодерної доби //

Українознавство. – 2017 р. – № 3. – С. 82–93.
